

15. Fedaka S. *History of Ukraine from the Ancient Times to 1648*. Kyiv: Knowledge, 2004 (in Ukrainian).

Motsyk Olexander. Foreign Policy Anddiplomacy of Kyiv: First Steps (VI–IX Centuries). The first steps of Kyivan Rus statehood development has been analyzed in this article, in particular its foreign policy and diplomacy. The history of establishment of Kyiv and origin of Rus land and its initial territory, as well as the first historically known military-diplomatic campaigns of Kyiv rulers (princes) to Byzantine Empire has been researched. The first known diplomatic treaties of Kyiv which were concluded as a result of above mentioned campaigns has been analyzed. The article covers the period from establishment of Kyiv by Kyi, Shchek, Horyv and their sister Lybid' (end of V - beginning of VI centuries) till the death (assasination) of princes Askold and Dyr in 882.

Key words: Kyi, Kyiv, ants, slaves, polianian (polian tribe), Rus, Rus land, Kievan Rus, Riuryk, Askold, Dyr, Byzantine Empire, Constantinople.

Стаття надійшла до редколегії
22.04.2018 р.

УДК 32:373.091.2:796.5(474.3)

**Микола Оліярник,
Наталія Коцан**

Роль туризму в просуванні Латвії на міжнародній арені

У статті визначено суть туристичної інфраструктури та її складові частини. Виокремлено нормативно-правове забезпечення туристичної сфери Латвії.

Охарактеризовано туризм як галузь, яка може забезпечити неабияке зростання економіки при мінімальних економічних затратах, при цьому вивести країну на відповідний рівень міжнародних відносин.

Проаналізовано діяльність Латвійського державного агентства з розвитку туризму (TAVA). Наголошено, що Латвія розміщена на північному сході Європи, ділиться на чотири культурно-історичні регіони: на заході – Курземе (Курляндія), на півдні – Земгале (Семигалія), у центральній частині та на північному сході – Відземе (Ліфляндія) і на південному сході – Латгале (Латгалія). Зі складу Семигалії інколи виокремлюють регіон, що не зазначений у Конституції, – це Селія/Селонія (Аугземе)

Визначено, що в цілому економіко-географічне положення сприяє розвитку міжнародного співробітництва та притоку іноземних туристів. У розумінні світової туристичної ділової туризм вважається одним із найбільш вигідних видів діяльності – він не залежить від кліматичних і погодних умов, не вимагає наявності унікальних пам'яток історії та архітектури, передбачає великі бюджетні кошториси, групові замовлення й стабільно зростаючий попит.

Оцінюючи конкурентоспроможність країни в цілому на міжнародному рівні, виділили чинники, які сприяють розвитку туристичного ринку Латвії: удале геополітичне положення між Сходом і Заходом; автентичність культури (вплив польської, білоруської, російської й німецької історії та культури); матеріальна й нематеріальна спадщина радянського періоду; етнічна кухня; яскраві традиції; заповідне природне середовище; велика база для сільського туризму; низькі ціни на продукти харчування, напої й розваги; світові стандарти туристичної сфери; розвинена національна інформаційна система для туристів.

Ключові слова: Латвія, туризм, турист, міжнародний рівень, геополітичне положення.

Постановка наукової проблеми та її значення. Для багатьох країн міжнародний туризм став найприбутковішою галуззю економіки, а доходи від нього – важливою складовою частиною національних бюджетів. Подорожі та туризм стимулюють розвиток інвестиційних проектів із розбудови транспортної й готельно-туристичної інфраструктури (зокрема аеропортів, морських портів, реставрацію історичних пам'яток, музеїв, розвиток природних охоронних зон), що підвищує рівень життя корінного населення та якість обслуговування туристів.

У контексті розвитку новітніх форм міжнародних відносин цікавим є вивчення створення стратегій розвитку міжнародного туризму в країнах Балтії. Згідно з прогнозами Всесвітньої туристичної організації до 2020 р. туристичний сектор у Балтійському регіоні буде розширюватися, порівняно з

іншими регіонами Європи. Експерти прогнозують, що розвиток туризму зробить істотний внесок в економічне зростання й добробут регіону.

Туристична інфраструктура – сукупність додаткових структур, що забезпечують стабільне функціонування туристичних комплексів. Вона включає систему шляхів сполучення, закладів розміщення, транспортних засобів, комунальне обслуговування, а також соціокультурне середовище, що їх оточує [7, с. 52].

Інфраструктурні ресурси виступають складовою частиною господарського потенціалу, який характеризує рівень соціально-економічного розвитку цієї території, можливості забезпечення реалізації туристично-рекреаційної діяльності. До найбільш важливих компонентів туристичної інфраструктури відносять систему гостинності (розміщення, харчування, розваги); транспортну систему (транспортні засоби та комунікації); систему туристичних підприємств (туристичні оператори, туристичні агенти тощо) [2].

Латвія географічно розміщена на перехресті багатьох доріг, які пов'язують Росію й країни СНД із багатьма країнами Європи та портами Балтійського моря, при цьому є членом Європейського Союзу.

Нормативно-правове забезпечення туристичної сфери Латвії складається з Директиви Європейського парламенту та Ради ЄС 90/314/ЄЕК про комплексні подорожі, комплексні вихідні дні й комплексні екскурсії, Закону про туризм, Закону про захист прав споживача та правила Кабінету Міністрів 2 травня 2000 р. № 163, Правила про комплексні туристичні послуги.

Для невеликої за розмірами Латвії, яка обмежена запасами мінеральної сировини та не може похизуватись особливим розвитком стратегічно важливих галузей економіки, туризм – це та галузь, яка може забезпечити неабияке зростання економіки при мінімальних економічних затратах, при цьому вивести країну на відповідний рівень міжнародних відносин.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Розвиток туризму – один із пріоритетних напрямів в економіці й політиці Латвії на сьогодні. Для того щоб Латвія була приваблива для туристів, потрібно зробити її центром безпечного туризму з гарною інфраструктурою та високим рівнем обслуговування іноземців.

Латвійське державне агентство з розвитку туризму (ТАВА) проводить міжнародні заходи для професіоналів зі сфери туризму й міжнародних відносин. У межах конференцій, семінарів, дискусій є можливість отримати більш широкую інформацію про можливості туризму в Латвії та сфери подальшого інвестування, ознайомитися з новітніми пропозиціями, зустрітися з представниками туристичного бізнесу й торгово-промислових палат Естонії та Литви, обговорити проблеми, пов'язані з розвитком туризму в регіоні. На розвиток туристичної сфери Латвії великі кошти виділяє і Європейський Союз. Варто зазначити, що самоврядування Риги заснувало особливу «туристичну поліцію», мета якої – безпека туристів [5].

Латвія розміщена на північному сході Європи, ділиться на чотири культурно-історичні регіони: на заході – Курземе (Курляндія), на півдні – Земгале (Семигалія), у центральній частині та на північному сході – Відземе (Ліфляндія) і на південному сході – Латгале (Латгалія). Зі складу Семигалії інколи виділяють окремий регіон, що не зазначений у Конституції – це Селія/Селонія (Аугземе) [3, 8].

Курземе (Курляндія) лежить на узбережжі Балтійського моря. У середньовіччі вона входила до складу Лівонського ордену, у 1561–1795 рр. – належала герцогству Курляндії та Семигалії, у нову добу – анексована Російською імперією, у новітній час – частина Латвійської Республіки. Найбільше місто – Вентспілс (Віндау).

Курляндія розміщена на Заході Латвії. Вона займає територію Вентспільського, Кулдзького, Ліепайського, Салдуського, Талсійського й Тукумського районів. Під Курляндією розуміють більший край, який охоплює власне Курляндію, а також Семигалію та Селію.

Земгале лежить на півдні країни на лівому березі Даугави й межує із Селією, Аукштайтією та Курляндією. У середні віки Семигалія, була частиною Курляндії й у її складі стала складовою частиною Латвії, тому на гербі Латвії вона не представлена окремою зірочкою, а лише разом із Курляндією.

Історично Семигалія визнається поряд із Селією як один регіон, хоча іноді Селія сприймається як окрема п'ята область. Також на гербі Латвії Земгале представлена разом із Курляндією (Курземе) у зв'язку з історичним зв'язком між двома регіонами. Семигалія межує з іншими історичними балтійськими регіонами, такими як Видземе на північному сході, Курляндією – на заході, Латгале – на сході, а також Ризькою затокою – на півночі та Литвою (Жемайтія та Аукштайтія) – на півдні.

Географія Семигалії складається переважно з рівнин і деяких пагорбів. Ліелупе є найбільш важливою річкою після Даугави [1].

Відземе – культурно-історичний регіон Латвії, що включає столицю Ригу, більшу частину Ризького регіону й велику територію на північному сході країни.

Регіон Латгале (Латгалія) розкинувся на сході країни й межує з Білоруссю та Росією. Географічно Латгалія лежить на правому березі Даугави й займає всю Латгальську височину та частину Східно-Латвійської низовини. Цю область називають «Краєм блакитних озер», саме тут розміщене найбільше озеро Латвії – Лубанс, його площа – понад 80 км² і найглибше у всій Прибалтиці озеро Дрідзіс (максимальна глибина – понад 60 м). Унікальним заповідником є озеро Ежезерс на території Національного парку Разнас, де є 36 островів, а багате оповідями озеро Черток славиться своєрідним кольором води [6].

Загалом економіко-географічне положення сприяє розвитку міжнародного співробітництва та притоку іноземних туристів. У Латвії на 2010–2015 рр. розроблено Стратегію туристичного маркетингу, яка націлена на першочергове створення міжнародного туристичного бренду країни, популяризацію латвійського турпродукту, активізацію туристичної діяльності.

Сьогодні питома вага туристичної галузі становить 5 % у ВВП країни. Експорт туристичних послуг за останні декілька років зріс на 5–10 % [14]. Станом на 2013 р. Латвія займала 52-ге місце серед 139 країн світу за рівнем конкурентоспроможності у сфері туризму, що на три позиції нижче, ніж у 2009 р. Зате у світовому заліку країна випередила такі держави, як Філіппіни, Індонезія і Ямайка [13].

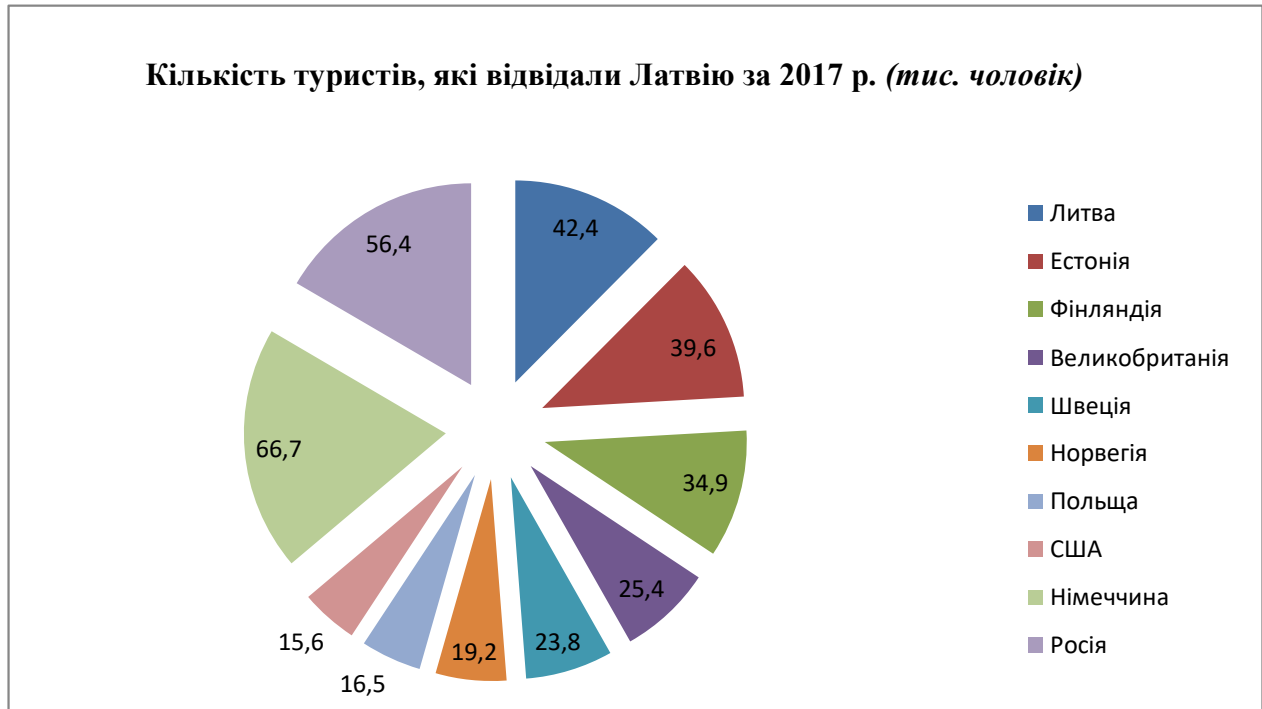
Завдяки економічним пріоритетам, місцевим традиціям гостинності й корисного якісного харчування, природним умовам Латвія надає широкі можливості для організації ділового туризму, для екологічного й сільського туризму, для активного та екстремального відпочинку, для пляжного й СПА-туризму, кулінарного туризму, а також паломництва [10].

Розвиток латвійської туріндустрії нерозривно пов'язаний зі світовим ринком туризму, а саме з європейським. Незважаючи на недавню фінансову кризу та загрозу тероризму, люди продовжують активно подорожувати: за останнє десятиліття чисельність туристичних поїздок у світі зросла на 46,6 %. Однак у мандрівників змінюються пріоритети й звички. Згідно з опитуваннями громадської думки, вибираючи маршрут для подорожей, 40 % міжнародних туристів ураховували фактор загрози тероризму, і ця обставина підвищує світову конкурентоспроможність Латвії. У рейтингу Всесвітнього економічного форуму Латвія з безпеки займає 54-те місце зі 136 країн [13].

Зрозуміло, що латвійський клімат і відсутність усесвітньо відомих пам'яток архітектури не дають змоги країні конкурувати з такими популярними туристичними напрямками, як Франція або Італія. Однак дослідники Certus вважають, що Рига має достатній потенціал, щоб стати значущим гравцем у сфері міського туризму. І одним із найбільш перспективних напрямів розвитку для Риги може стати діловий туризм.

У розумінні світової туріндустрії діловий туризм вважається одним із найбільш вигідних видів діяльності: він не залежить від кліматичних і погодних умов, не вимагає наявності унікальних пам'яток історії та архітектури, передбачає великі бюджетні кошториси, групові замовлення й стабільно зростаючий попит [4]. За статистикою, приїжджаючи в чужу країну з метою бізнесу, люди щодня витрачають у п'ять разів більше, ніж під час подорожей заради дозвілля, а світовий оборот ділового туризму перевищує 1 трлн євро на рік [12].

Усього з квітня по червень 2017 р. Латвію відвідали 495,3 тис. іноземців. Найбільше гостей Латвія в другому кварталі прийняла з Німеччини – 66,7 тис. осіб. Росіяни також не здають позиції в туристичній активності – їх у Латвії в другому кварталі встигло побувати 56,4 тис. осіб. Загалом кількість гостей із ФРН і Росії становить чверть усіх іноземних туристів, котрі відвідали Латвію (рис.1). Кількість ночей, проведених іноземцями в готелях і місцях розміщення туристів у Латвії, зросла на 13,9 %, порівняно з минулим роком (до 928,8 тис.).

Рис. 1. Кількість туристів, які відвідали Латвію за 2017 р. (тис. чол.)

Найпопулярнішим латвійським містом у туристів залишається Рига, тут із квітня по червень зупинялися 79,5 % іноземців. Друга за популярністю Юрмала прийняла 7,4 % усіх зарубіжних гостей, у Сигулдському краї побували 1,7 % іноземних туристів, у Лієпаї – 1,5 %, у Даугавпілсі – 1,3 % [9].

Туристи, які приїжджають у Ригу, приносять економіці країни приблизно 500 млн євро.

Рис. 2. Популярні міста Латвії серед зарубіжних туристів

Побудовано за: [9].

Згідно з опитуваннями Латвійського агентства розвитку туризму, найбільше туристів вражає й піднімає престиж спілкування з місцевими жителями, громадський транспорт, місцеві традиції та уклад життя, погода, якість обслуговування, індивідуальний підхід до кожного туриста, участь й особисте залучення туриста до різних заходів та програм. Що стосується архітектурних цінностей, то на першому місці, згідно з опитуванням, в іноземців перебувають архітектура Старого міста, Національна опера, Будинок Чернооголових, собор Святого Петра, Ризький зоопарк [11].

Сьогодні Латвія стала відома на європейському ринку міжнародного туризму завдяки своїм природним ландшафтам, пляжам і курортам на узбережжі, природним паркам, де відпочинок доповнюється культурно-етнічними елементами й можливостями сільського туризму. Розвитку міжнародного туризму також сприяють компактність території країни, невеликі відстані, розвинена мережа автомобільних шляхів й авіаперевезень.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, оцінюючи конкурентоспроможність країни в цілому на міжнародному рівні, можна виокремити чинники, які сприяють розвитку туристичного ринку Латвії на сьогодні: удале геополітичне положення між Сходом і Заходом; автентичність культури (вплив польської, білоруської, російської й німецької історії та культури); матеріальна й нематеріальна спадщина радянського періоду; етнічна кухня; яскраві традиції; заповідне природне середовище; велика база для сільського туризму; низькі ціни на продукти харчування, напої та розваги; світові стандарти туристичної сфери; розвинена національна інформаційна система для туристів.

Джерела та література

1. Адміністративний поділ Латвії. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Адміністративний_поділ_Латвії.
2. Бабарицька В. К. Організація туризму: навч. посіб. Ч. 1 / В. К. Бабарицька, О. О. Любіцева. Київ: РВЦ «Київськ. ун-т», 2007. 282 с.
3. Восточная Латвия (Латгале). Официальный сайт «Magnetic Latvia Travel». URL: <http://www.latvia.travel/ru/statya/vostochnaya-latviya-latgale>.
4. Голиков А. П., Казакова Н. А., Шуба О. А. Индустрия туризма і відпочинку. *Економіка України*: навч. посіб. Київ, 2009. С. 186–191.
5. Государственный портал Латвии. URL: <https://www.latvija.lv/RU/WebLinks>.
6. Латгале. Путеводитель по Риге и Латвии. Вся Латвия на Pribalt.info. URL: <https://pribalt.info/content/latgale>.
7. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг. Київ: Альтерпрес, 2005. 436 с.
8. Мальська М. П., Гамкало М. З., Бордун О. Ю. Туристичне країнознавство. Європа : навч. посіб. Київ: Центр учб. літ., 2009. 224 с.
9. Полмиллиона иностранных туристов в Латвии : лидируют немцы и россияне. Sputnik Latvia. URL: <https://ru.sputniknews.lv.com/Latvia/20170814/5575943/turisty-latvija-statistika-vtoroj-kvartal-pervoe-polugodie.html>.
10. Популярные виды туризма в Латвии. Сайт туристической компании Rainbow Tours Latvia. URL: <http://www.rainbow-tours-latvia.lv/ru/page/populyarnye-vidy-turizma-v-latvii>.
11. Турист в Риге : сколько он приносит денег? Информационный портал Рижской думы. URL: <https://www.riga.lv/ru/news/turist-v-rige-skoljko-on-prinosit-deneg?10051>.
12. Туристов все больше, а тратят они все меньше. *Ежедневный журнал о Латвии Freecity.lv*. URL: <http://www.freecity.lv/turizm/444/>.
13. World Tourism Organization. URL: <http://www2.unwto.org>.
14. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2017. *World Economic Forum*. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-travel-tourism-competitiveness-report-2017>.

References

1. Administratyvnyi podil Latvii. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : https://uk.wikipedia.org/wiki/Administratyvnyi_podil_Latvii.
2. Babarytska V. K. Orhanizatsiia turyzmu. Navchalnyi posibnyk. Chastyna 1 / V. K. Babarytska, O. O. Liubitseva. – K. : RVTs «Kyivsk. un-t», 2007. – 282 s.
3. Vostochnaia Latviia (Lathale). Ofitsyalnyi sait «Magnetic Latvia Travel» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.latvia.travel/ru/statya/vostochnaya-latviya-latgale>.
4. Holikov A. P. Industriia turyzmu i vidpochynku / A. P. Holikov, N. A. Kazakova O. A. Shuba // Ekonomika Ukrainy : navch. posib. / A. P. Holikov, N. A. Kazakova, O. A. Shuba. – K., 2009. – S. 186–191.
5. Hosudarstvennyi portal Latvii [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://www.latvija.lv/RU/WebLinks>.
6. Lathale. Putevoditel po Rihe i Latvii. Vsia Latviia na Pribalt.info [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa : <https://pribalt.info/content/latgale>.
7. Liubitseva O. O. Rynok turystychnykh posluh / O. O. Liubitseva. – K. : «Alterpres», 2005. – 436 s.

8. Malska M. P. Turystychno krainoznavstvo. Yevropa : navch. posib / M. P. Malska, M. Z. Hamkalo, O. Yu. Bordun. – K. : Tsentr uchbovoi literatury, 2009. – 224 s.
9. Polmilliona inostrannykh turistov v Latvii : lidiruiut nemtsy i rossiiane. Sputnik Latvia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa : <https://ru.sputniknews.lv.com/Latvia/20170814/5575943/turisty-latvija-statistika-vtoroj-kvartal-pervoe-polugodie.html>.
10. Populiarnye vidy turizma v Latvii. Sait turisticheskoi kompanii Rainbow Tours Latvia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa : <http://www.rainbow-tours-latvia.lv/ru/page/populyarnye-vidy-turizma-v-latvii>.
11. Turist v Rihe : skolko on prinosit deneg? Informatsyonnyi portal Rizhskoi dumy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa : <https://www.riga.lv/ru/news/turist-v-rige-skoljko-on-prinosit-deneg?10051>.
12. Turystov vse bolshe, a tratiat ony vse menshe. Ezhednevnyi zhurnal o Latvii Freecity.lv [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa : <http://www.freecity.lv/turizm/444/>.
13. World Tourism Organization. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa : <http://www2.unwto.org>.
14. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2017. World Economic Forum [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa : <https://www.weforum.org/reports/the-travel-tourism-competitiveness-report-2017>.

Oliyarnyk Mykola, Kotsan Natalia. The Role of Tourism in Promoting Latvia in the International Arena.

The article defines the essence of tourism infrastructure and its components. The normative-legal provision of the tourism sector of Latvia is set out.

Tourism has been described as an industry that can provide a significant economic growth with minimal economic costs, while bringing the country to the appropriate level of international relations.

The activity of the Latvian State Agency for Tourism Development (TAVA) has been analyzed. It is noted that Latvia is located in the north-east of Europe, divided into 4 cultural and historical regions: in the west Kurzeme (Kurlandia), in the south of Zemgale (Semigallia), in the central part and in the northeast Vidzeme (Livland) and in the south-east of Latgale (Latgale). Of the Semigallia, sometimes a distinct region is not mentioned in the Constitution: Selia / Celonia (Augseme).

It is determined that in general the economic-geographical position contributes to the development of international cooperation and inflow of foreign tourists. In the understanding of world travel industry, business tourism is considered one of the most profitable activities – it does not depend on climatic and weather conditions, does not require the presence of unique monuments of history and architecture, involves large budget estimates, group orders and a steadily growing demand.

Assessing the competitiveness of the country as a whole at the international level, identified the factors contributing to the development of Latvia's tourism market to date: the good geopolitical position between East and West; authenticity of culture (influence of Polish, Belarusian, Russian and German history and culture); tangible and intangible legacy of the Soviet period; ethnic cuisine; bright traditions; protected natural environment; a great base for rural tourism; low prices for food, beverages and entertainment; world standards of tourist sphere; developed national information system for tourists.

Key words: Latvia, tourism, tourist, international level, geopolitical position.

Стаття надійшла до редколегії
02.05.2018 р.